

Rapport 2009:12

Arkeologisk utredning etapp 1

Om- och nybyggnation av elnätet söder om Salstern

Salstersvik – Djupvik – Storkelsby – Björka
Motala och Västra Ny socknar
Motala kommun
Östergötlands län

Kjell Svarvar

Om- och nybyggnation av elnätet söder om Salstern

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	4
Resultat	4
Tekniska uppgifter	6

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

Inför om- och nybyggnation av elnätet i området Salstersvik – Djupvik – Storkelsby – Björka i Motala och Västra Ny socknar, Motala kommun, utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk utredning etapp 1. Aktuell utredning kompletterade en tidigare utförd utredning inför planerad ombyggnation av befintliga luftledningar i området. Dessa luftledningar kom nu att raseras och ersättas med jordkablar istället, vilket motiverade en kompletterande arkeologisk utredning. Totalt kom en sträcka på ca 9,5 km att beröras av det aktuella arbetet.

Den kompletterande utredningen resulterade i ett tillägg till sedan tidigare iakttagna kulturlämningar utefter sträckan i form av ett område med fossil åkermark. Uppdragsgivaren kontaktades angående berörda kulturlämningar belägna utefter aktuell luftledning och ombesörjde att dessa inte kom till skada under raseringsarbetet. Schaktsträckan för jordkabel löpte till största del i vägren och efter besiktning av sträckan ansågs ytterligare arkeologiska åtgärder vara omotiverade.

Kjell Svarvar
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med utredningssträckorna markerade. Skala 1:20 000.

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk utredning etapp 1 inför om- och nybyggnation av elnätet i området Salstersvik – Djupvik – Storkelsby – Björka i Motala och Västra Ny socknar, Motala kommun. Aktuell utredning kompletterade en tidigare utförd utredning inför planerad ombyggnation av befintliga luftledningarna i området (Schönbeck 2004). Dessa luftledningarna kom nu att raderas och ersättas med jordkablar istället, vilket motiverade en kompletterande arkeologisk utredning. Totalt kom en sträcka på ca 9,5 km att beröras varav 6 km innefattade schaktning för jordkabel, mestadels i vägren. Ca 1,6 km av schaktsträckan löpte i redan befintliga schakt. Raseringsarbetet omfattade en sammanlagd sträcka på ca 3,5 km.

Utredningen utfördes den 20/4 2006 efter beslut från Länsstyrelsen Östergötland. Uppdragsgivare var Vattenfall Eldistribution AB som även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för den arkeologiska utredningen samt utformningen av rapporten var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Utredningsområdet är beläget mellan Salstersvik i norr och Storkelsby i söder i ett skogslandskap som omgärdas av sjöarna Salstern, Kållsjön och Mosjön. Moränmark är dominerande med mindre insprängda hagar och åkrar. I området är inga förhistoriska lämningar eller lösfynd kända. I fornminnesregistret är sedan tidigare endast sentida bebyggelseämningar i form av torplämningar och kolbottnar registrerade. Liknande lämningar, vilka ännu ej är kvalitetssäkrade och införda i fornminnesregistret, har även registrerats inom projektet Skog & Historia i området. Vid Kållsjöns södra sida, direkt V om utredningsområdet, påträffades sommaren 1994 en stockbåt på sjöns botten. En ¹⁴C-analys har daterat båten till perioden 1410-1650 e Kr (Feldt 2002).

Inför planerad ombyggnation av befintliga luftledningarna i området utfördes en arkeologisk utredning etapp 1. Under denna utredning observerades några sentida bebyggelseämningar, mestadels utifrån äldre kartmaterial (Schönbeck 2004). Ingen av dessa lokaler bedöms utgöra fast fornlämning.

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att fastställa huruvida fast fornlämning skulle komma att beröras av det planerade arbetet. Utredningen skulle även se på möjligheten att justera ledningssträckningen så att fornlämning inte kom att beröras.

Eventuella lämningar som påträffades vid utredningen skulle dokumenteras avseende typ och utbredning. Utredningen skulle också ge förslag på vidare antikvariska åtgärder på de platser där fornlämning eller möjlig fornlämning var belägen inför exploatering.

Metod och dokumentation

Utredningen kom att inledas med en översiktlig kart- och arkivgenomgång. Därefter genomfördes en specialinventering i fält utefter den aktuella kabelsträckningen. Lämningar som påträffades dokumenterades genom upprättande av beskrivning i enlighet med Riksantikvarieämbetets praxis samt lägesbestämdes med GPS-inmätning.

Resultat

Sträckningen för den aktuella luftledning, som nu skulle raderas, hade tidigare till största del omfattats av en arkeologisk utredning etapp 1 (Schönbeck 2004). Under fältarbetet kom en kompletterande inventering av sträckningens södra delar att företas.

Den kompletterande inventeringen resulterade i ett tillägg till sedan tidigare iakttagna kulturlämningar utefter sträckan. I luftledningens SV sträckning påträffades ett område med fossil åkermark, ca 140 x 80 m (NNÖ-SSV) stort, beläget i skogsmark. Kartstudier visar att området år 1709 utgjorde ängsmark, beläget invid två torpställen (LMS, akt D71-66:1). Platsen för de två torpen, varav ett utgjorde soldattorp, är fortfarande bebyggd. På Häradsekonomiska kartan över området (Rakid J112-54-20) är förhållandet oförändrat med undantag av att en utflyttad gård till Sjöstorp nu placerats norr om torpbebyggelsen. Uppodlingen av aktuell yta verkar ha skett tämligen sent och området utgör åkermark på den äldre ekonomiska kartan. På den senare Ekonomiska kartan är inte området längre uppodlat. Området har erhållit fornlämningsnummer RAÄ 192, Motala sn.

Den norra delen av ovan nämnda område och RAÄ 284, Motala sn (röjningsröse) samt objekt 2 (stengärdesgård, Schönbeck 2004) kom att beröras av raseringsarbetet av befintlig luftledning. Uppdragsgivaren kontaktades angående de berörda kulturlämningsarna och ombesörjde att dessa inte kom till skada under raseringsarbetet. Schaktsträckan för jordkabel löpte till största del i vägren och efter besiktning av sträckan ansågs ytterligare arkeologiska åtgärder vara omotiverade.

Referenser

- Feldt A-C. 2002. *Angående fynd av stockbåt i Källsjön, Västra Ny socken, Motala kommun, Ög.* Tjänsteanteckning 2002-03-26. Kulturmiljöenheten, Östergötlands länsmuseum.
- Schönbeck M. 2004. *Storkelsby – Salstersvik. Arkeologisk utredning etapp 1.* Rapport 2004:40. Kulturmiljöenheten, Östergötlands länsmuseum.
- Fornminnesregistret för Motala och Västra Ny socknar
- Lantmäteristyrelsens kartarkiv, LMS, akt D71-66:1. Ägomätning, Storkelsby, 1709.
- Häradsekonomiska kartan 1868-77, bladnamn Motala, rakid J112-54-20.

Tekniska uppgifter

Lokaler	Salstersvik – Djupvik – Storkelsby – Björka
Socken/stad	Motala och Västra Ny socknar
Kommun	Motala
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	RAÄ 29, 30, 281, 283 och 285, Motala sn
Ekonomiska kartans blad	8F 9b Björka 9F 0b Bona
Koordinater	X6498400-6501025, Y1456160-1458690
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning etapp 1
Länsstyrelsens dnr	431-16324-05
Länsstyrelsens handläggare	Annika Toll
Länsstyrelsens beslut	2006-04-25
ÖLM dnr	601/05
ÖLM projektnr	530400
Uppdragsgivare	Vattenfall Eldistribution AB
Kostnadsansvarig	Vattenfall Eldistribution AB
Projektledare	Kjell Svarvar
Fältarbetstid	2006-04-20
Totalt utreddes	ca 9,5 km
Fynd	Nej
Foto	Nej
Analyser	Nej
Grafik	Lasse Norr
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2009:12 © Östergötlands länsmuseum

Inför om- och nybyggnation av elnätet i området Salstersvik – Djupvik – Storkelsby – Björka i Motala och Västra Ny socknar, Motala kommun, utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk utredning etapp 1. Aktuell utredning kompletterade en tidigare utförd utredning inför planerad ombyggnation av befintliga luftledningar i området. Den kompletterande utredningen resulterade i ett tillägg till sedan tidigare iakttagna kulturlämningar utefter sträckan i form av ett område med fossil åkermark. Uppdragsgivaren kontaktades angående berörda kulturlämningar belägna utefter aktuell luftledning och ombesörjde att dessa inte kom till skada under raseringsarbetet. Utefter schaktsträckan för jordkabel ansågs ytterligare åtgärder ej vara motiverade.